Oppland Arbeiderblada 15.november 2026

oa.no

Publisert: 15.11.26 22:25

Fred bar språket med seg over Atlanteren: – Nå eller aldri

Som liten gutt lærte Fred Hill Sr. urfolksspråket av bestemoren som oppdro ham. Nå har han reist fra Oregon til Gjøvik for å spille inn musikk og fortelle sin egen historie. Sammen med Martine Kraft og resten av Iwashere har han nettopp møtt norske skoleelever gjennom Den kulturelle skolesekken.

Av Andri Papanicolas

Fred Hill Sr. står bak sceneteppet og venter. På den andre siden sitter en gymsal full av norske skoleelever. De har hørt musikken og begynnelsen på historien. Nå bygges forventningene gradvis opp, før mannen de har ventet på kommer fram i sin tradisjonelle drakt. Først blir det stille. Så kommer reaksjonene.

– Noen ser nesten ut som de tenker: «Oi, hva er det han har på seg?», forteller Hill og ler.
Men det tar ikke lang tid før avstanden mellom dem forsvinner.

Hill synger, danser og forteller om oppveksten, språket og kulturen sin. Etter konserten blir flere av elevene igjen. De vil stille spørsmål, ta bilder eller bare stå sammen med ham en stund.

– Når Fred begynner å snakke, senker elevene skuldrene. De skjønner raskt at han er en varm og naturlig person å være sammen med, sier Martine Kraft.

Den norsk-amerikanske musikkgruppen har nylig avsluttet en ny turné gjennom Den kulturelle skolesekken. Nå har de samlet seg i Klokkereint studio på Gjøvik for å arbeide videre med historien de begynte på for mange år siden.

FOLKEDRAKT: Her viser Fred Hill Sr. frem sin urfolkdrakt. Foto: Kristian Dillerud

Vil ikke fortelle historien for ham

Prosjektet heter «Iwashere – Bridging Worlds, one song at a time».
I gruppen spiller Martine Kraft sammen med ektemannen Nils Jørgen Nygaard Kraft og trommeslager, produsent og lyddesigner Sven Andréen. Denne gangen er Fred Hill Sr. ikke bare gjest på scenen. Han er selve stemmen som bærer historien.

Hill er musiker, lærer, historieforteller og kulturformidler fra de konfødererte stammene ved Umatilla-reservatet i Oregon i USA. Han har bakgrunn fra blant annet Umatilla-, Cayuse-, Yakama- og Nez Perce-folket.

For Martine Kraft har det vært avgjørende at han får fortelle selv.
– Dette handler om sann og riktig historie. Vi vil ikke fortelle historien på vegne av urfolk. Vi vil at de skal fortelle den selv, sier hun.

Under skolekonsertene får elevene høre Hill snakke sitt eget språk. Han forteller om slektningene sine, om oppveksten, om powwow-tradisjonen og om hvordan sangene har gått fra generasjon til generasjon.
– Det er sterkt å stå sammen med ham mens han forteller. Elevene får møte noe de ellers kanskje aldri ville fått oppleve, sier Kraft.

For Hill handler møtene om mer enn en konsert.

– Jeg håper de ser at alt er mulig. Mennesker kan skape noe sammen, uavhengig av bakgrunn, etnisitet og nasjonalitet, sier han.

BYGGER BROER: Martine Kraft, Nils Jørgen Nygaard Kraft, Sven Andréen og Fred Hill Sr. forener ulike språk, kulturer og musikktradisjoner i Iwashere. Foto: Andri Papanicolas

Vokste opp hos bestemoren

Freds egen historie begynner med et stort tap.

Moren døde da han var rundt ni måneder gammel. Faren døde også mens Fred var barn, uten at de rakk å bli kjent med hverandre. Dermed ble han oppdratt av bestemoren, Annie Joe, sammen med en onkel og flere tanter. Bestemoren hadde aldri blitt sendt bort på internatskole. Det skulle få avgjørende betydning.

I generasjoner ble urfolksbarn i USA tatt fra familiene sine og sendt til statlige eller kirkelige skoler. Der fikk mange håret klippet. De ble kledd i uniform og nektet å snakke sitt eget språk.
Annie Joe fikk bli hos familien sin. Hun beholdt språket, kunnskapen og tilknytningen til kulturen. Alt dette ga hun videre til barnebarnet.

NY MUSIKK: I studio blandes Fred Hill Sr.s sang og tromme med hardingfele, gitar, tangenter og elektroniske lydlandskaper. Foto: Andri Papanicolas

– Hun lærte meg språket. Hun snakket aldri engelsk, forteller Hill.
Annie Joe var vever og garver, og sanket det naturen kunne gi. Når hun arbeidet, sang hun. Noen ganger hørte den lille gutten bestemoren synge sorgfulle sanger, mens hun gråt over mennesker hun hadde mistet.
– Det var musikken hennes, sier han.

I dag er Hill blant de få som fortsatt behersker språket flytende. Han har også arbeidet med å undervise yngre generasjoner og med å bevare språket skriftlig. Det gjør tiden knapp.
– Etter Freds generasjon vet vi ikke hvor mange som fortsatt kan fortelle historiene på samme måte. Derfor føles det som om dette må dokumenteres nå. Kanskje er det nå eller aldri, sier Kraft.

Fikk plass rundt trommen

Musikken kom tidlig inn i livet til Hill.

Som liten satt han sammen med onkelen og de voksne rundt en stor tromme. Først fikk han bare slå takten. Etter hvert begynte han å synge forsiktig sammen med dem.

En dag pekte en av de eldre sangerne på ham. Den unge Fred skulle ta ledelsen.
– De voksne mennene kunne virke ganske skremmende. De satt der med store cowboyhatter, og plutselig nikket de til meg, forteller han.

RUNDT TROMMEN: Sangene og trommen har fulgt Fred Hill Sr. siden barndommen. Nå kombineres tradisjonen hans med norske og moderne musikalske uttrykk. Foto: Andri Papanicolas

Han tok tonen. Resten av gruppen svarte.
Så fikk han beskjed om å gjøre det én gang til.
– Jeg visste nesten ikke hvordan jeg skulle reagere. Jeg tenkte vel bare: «Kan jeg gå nå?», sier han og ler.

Men plassen rundt trommen hadde forandret noe. Sangene ble en stadig viktigere del av livet. Hill begynte senere å lage egne sanger på urfolksspråk. Hensikten var ikke berømmelse, men å lære språket videre og gi barn en forbindelse til kulturen.

Han spilte inn en samling han kalte «Songs of My Heart».
Likevel skulle musikken ta en retning han aldri kunne ha sett for seg.

Møttes rundt et bål

På begynnelsen av 2000-tallet fikk Martine Kraft en e-post fra amerikaneren Paul Howard. Han hadde hørt musikken hennes og mente den bar på noe hellig.
Det ble starten på et langvarig vennskap.

Gjennom Howard og cowboyen Jay Coates fikk Martine og Nils Jørgen kontakt med flere urfolkssamfunn i USA. I årevis ble musikk, historier, bilder og tanker sendt fram og tilbake over Atlanteren.

Først rundt ti år senere møttes de ansikt til ansikt.
Gjennom dette miljøet traff de også Fred Hill Sr.

Den første musikalske prøven skjedde rundt et bål i Oregon. Martine spilte, mens Hill forsøkte å finne sin plass i de fremmede tonene.

MØTES I MUSIKKEN: I studio skapes musikken.
Foto: Andri Papanicolas

På forhånd hadde han vært usikker.
– Jeg hadde hørt musikken deres og tenkt at det ikke fantes noen mulighet for at jeg kunne passe inn i den, sier Hill.

Men ved bålet skjedde det noe.

Hardingfela møtte sangen hans. To musikalske tradisjoner som på papiret kunne virke langt fra hverandre, fant et felles språk.
– Det bare tok av derfra, sier Hill.
De kaller det å bygge broer, én sang om gangen.

En cowboy og en urfolksmusiker til Norge

Jay Coates ble en nøkkelperson i prosjektet. Han hadde arbeidet tett med urfolk i mer enn 20 år og var den som satte ord på selve ideen: «Bridging Worlds».

Da Hill endelig skulle reise til Norge, var det første gang han hadde pass.
Coates sendte ham penger slik at han kunne søke. Deretter bestemte cowboyen seg for å være med over Atlanteren, selv om helsen allerede hadde begynt å svikte.
– De reiste sammen, cowboyen og urfolksmusikeren, forteller Kraft.
Coates leste gjennom manus, deltok i samtalene og bidro til at historien ble fortalt med respekt.

Senere døde han.

Tapet er fortsatt med dem i studioet. Det samme er takknemligheten over at han rakk å oppleve det han hadde vært med på å skape.
– Han hadde et stort hjerte. Han tok oss med til steder og mennesker vi aldri ville ha møtt uten ham, sier Kraft.

Norske barn ville vite mer

For Iwashere ble møtene med skoleelevene en bekreftelse på at historien når fram.
På scenen blandes hardingfele, tangenter, elektroniske lydlandskaper og trommer med Hills sang og fortellinger.

Noen elever møter uttrykket med undring. Andre begynner raskt å bevege seg til rytmene. Hill husker særlig noen gutter som sto og danset mens han passerte dem.
– Jeg ropte til dem mens jeg danset. Vi trengte den energien, sier han.

NORSKE BARN: Her får norske barn en smakebit på en ny kultur og nytt språk. Foto: Karen Køie

Etterpå kom spørsmålene.

Elevene ville vite mer om klærne, sangene, språket og livet hans i Oregon.
– De er oppriktig nysgjerrige. Noen blir stående lenge etter konserten bare for å snakke med ham, sier Kraft.
Hun mener musikken gjør vanskelige samtaler lettere.

Historien rommer tap av land, språk og identitet. Den handler også om barn som ble tatt fra foreldrene og kulturer som ble forsøkt presset bort.

– Det finnes mye skyld og mange vonde følelser i disse historiene. Musikken åpner et rom hvor vi kan lytte, lære og møtes på en fredelig måte, sier Kraft.

Hill opplever at nordmenn møter ham med åpenhet.
– Jeg føler ikke at folk her ser på meg som veldig annerledes. Det setter jeg pris på, sier han.

Spiller inn fortsettelsen på Gjøvik

Etter at den siste skolekonserten var gjennomført, gikk turen tilbake til studioet på Gjøvik.
Der arbeider gruppen nå med det andre albumet i serien «Bridging Worlds – one song at a time».
Denne gangen blir Fred Hill Sr. løftet tydelig fram. Noe av materialet ble spilt inn underveis i skoleturneen. I studio legger Hill fram sangene sine, mens de andre forsøker seg fram med trommer, tangenter, gitar, hardingfele og elektroniske lyder. Ikke alt har fått navn ennå. Det er også en del av prosessen.

SAMLET PÅ GJØVIK: Etter turneen med Den kulturelle skolesekken møttes Iwashere i studio for å arbeide videre med sitt andre album.
Foto: Andri Papanicolas

– Vi vet ikke alltid hvor sangen skal. Vi legger ned rytmen og tonene, og så bygger vi videre. Jeg tror vi kommer til å bli overrasket selv, sier Hill.

Planen er å gi ut én eller to singler før det nye albumet. Dersom alt faller på plass, håper gruppen å kombinere utgivelsen med en ny turné neste høst.

Men arbeidet handler om mer enn en plate.

Det handler om å bevare en stemme. Et språk. En historie som kunne ha blitt borte.

Og det handler om vennskapet mellom mennesker som vokste opp på hver sin side av Atlanteren, men som fant hverandre gjennom musikken.
– En produsent sa til oss at det viktigste publikum sitter igjen med, er at de kan føle vennskapet og kjærligheten mellom oss, forteller Kraft.

Han blir stille et øyeblikk.
– Det er jeg veldig takknemlig for.

For Kraft er budskapet de ønsker å sende med skoleelevene videre, egentlig ganske enkelt:
– Gå ut i verden. Utforsk, lytt og ta vare på hverandre.